

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

Борогокова

(підпис)

Т.Ф.

2024 р.

ПОЛІТИЧНІ ЕЛІТИ І ЛІДЕРСТВО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів

очної (денної) форми здобуття освіти

спеціальності 052 «Політологія»

освітньо-професійна програма «Міжнародна політика та політика національної безпеки»

Укладач: Хорішко Лілія Сергіївна, д.політ.н., професор кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

Протокол № 5 від "16" січня 2024 р.
Завідувач кафедри політології
Є.Г. Цокур
(підпис)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 5 від "22" січня 2024 р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціології та управління
Н.В. Горло
(підпис)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

(підпис) Рудкева А.О.
(ініціали, прізвище)

2024 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

Бірюкова

Т.Ф.

« _____ 2024 р.

ПОЛІТИЧНІ ЕЛІТИ І ЛІДЕРСТВО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів

очної (денної) форми здобуття освіти

спеціальності 052 «Політологія»

освітньо-професійна програма «Політологія»

Укладач: Хорішко Лілія Сергіївна, д.політ.н., професор кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

Протокол № 5 від “16” січня 2024 р.
Завідувач кафедри політології

Є.Г. Цокур

(підпис)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 5 від “22” січня 2024 р.
Голова науково-методичної ради

факультету соціології та управління

Н.В. Горло

(підпис)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

(ініціали, прізвище)

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
		Цикл професійної підготовки ОП	
Спеціальність 052 Політологія	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		1-й	-
Освітньо-професійна програма «Політологія»	Змістових модулів – 4	Лекції	
		22 год.	-
		Семінарські	
		12 год.	-
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	Самостійна робота	
		56 год.	-
		Вид підсумкового семестрового контролю: Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Політичні еліти і лідерство» є формування необхідних знань стосовно сутності, типології та особливостей реалізації функцій політичної еліти та політичних лідерів в умовах сучасної політичної дійсності, навчити використовувати теоретичні знання на практиці управлінської та політичної діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Політичні еліти і лідерство» є: вивчення теоретичних основ дослідження проблематики політичних еліт та лідерства, розкриття особливостей формування політичної еліти і політичного лідерства; набуття студентами практичних навичок та умінь аналізувати та прогнозувати вплив діяльності основних політичних суб'єктів на розвиток політичних процесів в умовах сучасної політичної дійсності

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен:**

знати:

- основні світові і вітчизняні напрями дослідження політичної еліти і політичного лідерства;
- сутність, типологію і функції політичної еліти і політичного лідерства.
- механізми формування політичної еліти і політичного лідерства.
- актуальні проблеми функціонування політичної еліти та політичного лідерства.
- можливості практичного застосування отриманих знань.

вміти:

- фахово тлумачити головні терміни даного курсу.
- аналізувати функціонування і діяльності суб'єктів політичної влади.

- розпізнавати різні типології політичної еліти та політичних лідерів.
- орієнтуватися в проблемах реалізації функцій політичною елітою та політичними лідерами, аналізувати умови підвищення ефективності їх реалізації.
- творчо застосовувати отримані знання на практиці.
- прогнозувати вплив діяльності основних політичних суб'єктів на розвиток політичних процесів у суспільстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.</p> <p>РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.</p> <p>РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.</p>	<p>Опитування на семінарських заняттях; тестування в системі Moodle</p>
<p>СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.</p> <p>РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення</p>	<p>Опитування на семінарських заняттях Тестування у системі moodle</p>
<p>СКО3. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.</p> <p>СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.</p> <p>РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.</p> <p>РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.</p>	<p>Підготовка індивідуального дослідницького завдання; завдання на порівняльний аналіз</p>
<p>СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців</p> <p>РН 16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань</p>	<p>Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів</p>
<p>ЗК05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p>	<p>Опитування на семінарських заняттях; підготовка ІДЗ</p>

Міждисциплінарні зв'язки. У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Політичний маркетинг», «Методика політичних досліджень», «Моделі виборчих систем».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Підходи до дослідження політичних еліт

Тема 1. Сутність елітизму. Теорії еліт

Підходи до пояснення сутності елітизму. Елітизм як напрям політичної думки, що склався на рубежі XIX-XX століть. Походження терміну “еліта”. Доелітарні концепції та їх відображення у поглядах Конфуція, Платона, Аристотеля, Н. Макіавеллі, Ф. Ніцше. Методологічні підходи до вивчення еліт. Визначення політичної еліти. Основні підходи до пояснення сутності політичної еліти – ціннісний, функціональний, партократичний. Головні напрями обґрунтування політичних еліт – ірраціональний, біологічний, психологічний, функціональний, технократичний.

Теорії еліт представників школи макіавелізму: В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс. Теорії еліт В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельса. Спільне та особливе у цих теоріях.

Сучасні концепції еліти. Ціннісна теорія еліт Х. Орегі-і-Гассета. Теорії демократичного елітизму Й. Шумпетера, Д. Сарторі. Концепції множинності (плюралізму) еліт Р. Арона, Р. Даля. Ліволіберальна теорія еліти Ч. Р. Міллса.

Змістовний модуль 2. Суб'єктність політичних еліт в умовах сучасної політичної дійсності

Тема 2. Структура, функції і типологія політичних еліт

Структура політичних еліт. Поняття формальної та неформальної структури еліт. Визначення структури політичних еліт через кола влади: внутрішнє коло, коло політично-урядової еліти, коло суспільно-політичної еліти, коло групи натиску, коло регіонально-локальних керівників, активісти партій, рухів.

Функції політичних еліт. Функції політичних еліт: цілепокладання, інтегративна, регулятивна, мобілізаційна, вираження і представництва соціальних інтересів, комунікативна. Функції політичних еліт в умовах трансформації політичної системи та в умовах глобалізації.

Типологія політичних еліт. Критерії типологізації політичної еліти. Правляча еліта і контреліта. Відкриті і закриті еліти. Легітимні і нелегітимні еліти. Фрагментовані, нормативно інтегровані, інтегровані ідеологічно еліти. “Леви” та “лиси”. Вища, середня і адміністративна політична еліта. Загальнонаціональні і регіональні політичні еліти.

Тема 3. Основні системи формування та змін політичних еліт

Загальні тенденції формування політичних еліт в концепціях Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса. Поняття відкритих та закритих політичних еліт. Дві тенденції формування політичної еліти в теорії Г. Моски: аристократична і демократична. “Закон циркуляції еліт” В. Парето та закономірності зміни правлячої еліти контрелітою. Зміст “залізного закону олігархії” Р. Міхельса.

Канали рекрутування політичних еліт. Політичні партії. Бюрократичний апарат. Церква і церковні релігійні організації. Профспілки. Економічні інститути, сфера бізнесу. Армія. Система освіти. Система гільдій і антрепренерська система. Сучасні теорії, що пояснюють шляхи формування еліт: система гільдій і антрепренерська система. Закономірності домінування тієї чи іншої системи на різних етапах розвитку суспільства та в умовах різних політичних режимів. Номенклатура як спосіб формування еліти. Поняття та структура номенклатури. Особливості функціонування номенклатури в тоталітарній політичній системі.

Тема 4. Становлення та розвиток політичної еліти в Україні

Основні етапи формування української політичної еліти. Основні підходи до етапів формування політичної еліти. Характеристика особливостей політичної еліти на кожному з етапів формування. Типологія політичної еліти в Україні.

Вплив політичної еліти на функціонування політичної системи України. Функції політичної еліти в політичній системі. Технології модернізації політичної системи політичною елітою.

Змістовний модуль 3. Підходи до дослідження політичного лідерства

Тема 5. Сутність політичного лідерства

Ідеї лідерства у світовій політичній думці. Визначення понять “політичне лідерство”, “феномен лідерства”, “принцип лідерства”, “інститут лідерства”. Ідеї лідерства у світовій політичній думці. Погляди Фукідіда, Сократа, Платона, Аристотеля, Аврелія Августина. Християнство і сакралізація суб’єктів політичної влади. Погляди на лідерство Н. Макіавеллі, Т. Гоббса, Дж. Локка, Г. Гегеля. Т. Карлейль про героїв в історії. Ідея надлюдини Ф. Ніцше.

Сутність і ознаки інституту політичного лідерства. Сучасні тенденції інституалізації лідерства. Статусний та морально-етичний компоненти інституту політичного лідерства. Роль політичного лідера в політичній системі. Ознаки політичного лідерства. Соціальні чинники, антропологічні і психологічні властивості індивіда як фактори, що лежать в основі лідерства.

Структура та функції політичного лідерства. Компоненти політичного лідерства: соціальні умови і фактори, що впливають на лідера; індивідуальні соціально-психологічні властивості лідера; ресурси, якими він розраховує. Функції політичного лідера: інтеграція суспільства, прийняття політичних рішень, організаторська, комунікативна, новаторська та інші.

Тема 6. Теорії політичного лідерства

Сутність теорії рис. Проблема визначення природи політичного лідерства у науці. Теорія рис Е.Богардуса і Ф.Гальтона. Факторно-аналітична концепція як різновид теорії рис.

Зміст ситуаційної теорії. Ситуаційна теорія Т.Хілтона, А.Голдієра. Теорія очікування-взаємодії Р. Согділла. Лідер як людина з “ринковою орієнтацією”.

Соціально-психологічні теорії лідерства. Психологічні концепції політичного лідерства. Типи темпераменту і їх зв’язок з лідерством. Онтологічний напрям аналізу феномена лідера як вивчення формування його особистості від дитинства до зрілого віку. Теорії З. Фрейда, Г. Лебона, Е. Фромма, Т. Адорно, К. Юнга, А. Адлера. Сучасні теорії лідерства Теорія обміну і трансактивного аналізу. Атрибутивна теорія. Концепція конститuentів (визначальної ролі послідовників).

Змістовний модуль 4. Політичне лідерство в умовах сучасної політичної дійсності

Тема 7. Типологія та стилі політичного лідерства

Основні підходи до класифікації політичного лідерства. Традиційна типологія лідерів за способом зміни політичної і соціальної дійсності: лідери-реформатори, лідери-революціонери, лідери-консерватори. Цезаристський, плутократичний, популістський і професійний типи лідерства. Типологія М. Херман. Типологія М. Вебера. Типологія Г. Ласуелла (за функціями у політичній системі): адміністратор, агітатор, теоретик. Формальне і неформальне лідерство

Передумови виникнення та особливості стилів політичного лідерства. Передумови виникнення та основні риси авторитарного стилю лідерства: одноособова політична влада, монополізм у визначенні стратегії і тактики, прийнятті політичних рішень та здійсненні всебічного контролю над політичними процесами в суспільстві. Передумови виникнення демократичного типу лідерів. Переваги та недоліки авторитарного і демократичного стилів лідерства.

Тема 8. Особливості формування та функціонування інституту політичного лідерства

Сучасні тенденції інституалізації політичного лідерства. Професіоналізація інституціоналізація, зменшення вірогідності появи в сучасних умовах видатних політичних лідерів, перетворення поля боротьби за політичне лідерство в політичний ринок, кадрове омолодження “великої” політики як основні тенденції розвитку інституту політичного лідерства.

Поняття та структура механізму формування політичного лідерства. Формування політичного лідерства передбачає наявність персональних (політико-професійна компетентність, організаторсько-виконавський хист, морально-етичні норми політика) та

інституційних (державні політичні інститути, вибори, політичні партії, система ЗМІ) базових компонентів. Дані компоненти характеризуються як взаємопов'язані сторони цілісного механізму формування лідерства, який має потенціал для доповнення, розширення, вдосконалення на основі відповідності реальній політичній дійсності.

4. Основний зміст курсу

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Семінарські заняття, год		о/д ф.	з/дис т ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дис т ф.	о/д ф.	з/дис т ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	8	4	-	4	-	7	-	10	5	15
2	15	8	6	-	2	-	7	-	10	5	15
3	15	10	6	-	4	-	5	-	10	5	15
4	15	8	6	-	2	-	7	-	5	10	15
Усього за змістові модулі	60	34	22		12		26		30	30	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30								30	30	40
Загалом					90				100	100	

5. Темі лекційних занять

№ теми з/прогр.	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність елітизму. Теорії еліт	4
2	Структура, функції і типологія політичних еліт	2
3	Основні системи формування та змін політичних еліт	2
4	Становлення та розвиток політичної еліти в Україні	4
5	Сутність політичного лідерства	4
6	Теорії політичного лідерства	2
7	Типологія та стилі політичного лідерства.	2
8	Особливості формування та функціонування інституту політичного лідерства	2
	Разом:	22

6. Темі семінарських занять

№ теми з/прогр.	Назва теми	Кількість годин
1	Структура, функції і типологія політичних еліт	2
2	Основні системи формування та змін політичних еліт	2
3	Теорії політичного лідерства	2
4	Типологія та стилі політичного лідерства	2
5	Особливості формування і функціонування інституту політичного лідерства	4
	Разом:	12

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ ЗМ	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Підготовка до семінару	<u>Семінар №1</u> Питання за Змістовим модулем 1 <u>Семінар №2</u> Питання за Змістовим модулем 1	5 балів – чітка повна змістовна відповідь на питання, представлення авторської позиції. 4 бали – змістовна відповідь на питання, аргументованість відповіді. 3 бали – все вище перелічене, але при відсутності авторської позиції; 2 бали – змістовне доповнення. 1 бал – поверховий виклад матеріалу; 0 балів – відсутність відповіді	10
	Написання аргументованого есе	Ключові етапи формування політичної еліти в Україні	Аргументоване есе складається з таких структурних елементів: вступу, де студент декларує власну точку зору на проблему, поставлену у заголовку есе; щонайменше трьох аргументів на користь власної точки зору; висновку, де попередні результати синтезуються та інтегруються у більш глобальний контекст	5
Усього за ЗМ 1 контр.з	2			15
2	Підготовка до семінару	<u>Семінар №3</u> Питання за Змістовим модулем 2 <u>Семінар №4</u> Питання за Змістовим модулем 2	5 балів – чітка повна змістовна відповідь на питання, представлення авторської позиції. 4 бали – змістовна відповідь на питання,	10

			аргументованість відповіді. 3 бали – все вище перелічене, але при відсутності авторської позиції; 2 бали – змістовне доповнення. 1 бал – поверховий виклад матеріалу; 0 балів – відсутність відповіді	
	Письмове практичне завдання	Визначте проблемні аспекти функціонування політичної еліти в Україні	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	5
Усього за ЗМ 2 контр.з.	2			15

3	Підготовка до семінару	<u>Семінар №5</u> Питання за Змістовим модулем 3	5 балів – чітка повна змістовна відповідь на питання, представлення авторської позиції. 4 бали – змістовна відповідь на питання, аргументованість відповіді. 3 бали – все вище перелічене, але при відсутності авторської позиції; 2 бали – змістовне доповнення. 1 бал – поверховий виклад матеріалу; 0 балів – відсутність відповіді	5
	Практичне завдання	Визначте способи взаємодії політичної еліти та суспільства в реалізації сучасного модернізаційного проєкту.	10 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 8-6 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 5-3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	10
Усього за ЗМ 3 контр.з.	2			15
4	Підготовка до семінару	<u>Семінар №6</u> Питання за Змістовим модулем 4	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе	5

			<p>демонстрування володіння методологією дослідження; 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	
	Практичне завдання	Визначте суб'єктність політичної еліти в реалізації Плану відновлення України	<p>10 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 8-6 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 5-3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	10
Усього за ЗМ 4 контр.з	2			15
Усього за змістові	8			60

модулі контр.3				
-------------------	--	--	--	--

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Усна відповідь, тестове завдання	Питання для підготовки і тести розміщено у Moodle	Розгорнуте висвітлення двох питань: теоретичного характеру (max 15 балів) та тестове завдання (max 5 балів).	20
	Практичне завдання	Інтент-аналіз промови політичного лідера	20-18 – робота повністю розкриває тему, логічно структурована, оперування багатьма теоретичними поняттями, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, наведення прикладів з політичної практики; 17-14 – положення та висновки есе недостатньо аргументовані, але робота достатньо логічна 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика 9-5 - відсутня чітка структура, описовий характер 4-1 – робота фрагментарна, відсутня логіка та структура	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Баранівський В. Ф. Політологія: підручник. Київ : НАУ, 2016. 235 с.
2. Глобалізація та політика національної безпеки : підручник / Сокольська Т., Юхименко П. та інші. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 408 с.
3. Кухта Б. П. Феномен політичного лідера: Історичні силуети на тлі епох. Львів : Кальварія, 2000. 232 с.

4. Публічне управління та адміністрування : навч. посіб. / А. О. Дегтяр, О. А. Дегтяр, Х. І. Калашнікова, М. К. Гнатенко. Харків : НАУ «ХАІ», 2021. 128 с.
5. Хорішко Л. С. Політичні еліти і лідерство: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Політологія» освітньо-професійних програм «Політологія», «Міжнародна політика та політика національної безпеки». Запоріжжя : КСК-Альянс, 2019. 77 с.

Додаткова:

1. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми : монографія. Вид. 2-ге, доп. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 704 с.
2. Соборність України: історія та сучасність : зб. наук. праць. Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Київ, 19 січ. 2023 р. / за ред. Ю. Ж. Шайгородського; упоряд.: З. В. Захожай, В. Д. Яремчук. ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ–Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2023. 208 с.
3. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії : монографія. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 176 с.
4. Національна стійкість України та національна безпека. Аналітична записка / за ред. О. М. Майбороди. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 40 с.
5. Стратегічні комунікації суб'єктів політики в умовах сучасної політичної дійсності : колект. монографія / за заг. ред. Хорішко Л. С. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 178 с.
6. Хорішко Л. С. Стратегічні комунікації України в контексті євроінтеграції. *Політикус*. 2022. Спецвипуск. Євроінтеграція. С. 106-111.
7. Хорішко Л. С. Інституціоналізація еліти в процесах модернізації політичних систем: моног. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2018. 400 с.
8. Strategic communications in the formation of the Ukrainian national security system : Monograph / under general editorship of L. S. Khorishko. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. 188 p.
9. Supit B., Pattama P. Components of national stability expectation in responding public management, a structural equation analysis. *Polish journal of management studies*. 2019. Vol.19. No.1. P. 421-423.

Інформаційні ресурси:

1. Даниленко С. І. Перевітлення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування. URL : <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/235502>
2. Демократія: від теорії до практики. URL: https://www.ifes.org/sites/default/files/ifes_ukraine_democracy_from_theory_to_practice_course_reader_v1_ukr.pdf
3. Карнаух А. Проблеми становлення сучасної політичної культури в Україні. URL: <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=573> (дата звернення: 23.08.2023).
4. Михальченко М. Політична система України: моделі трансформації. URL: http://www.ipiend.gov.ua/?mid=98&action=politic_detail&politic_id=23 (дата звернення: 23.09.2023).
5. Нове покоління українського політикуму в умовах війни та повоєнних суспільних трансформацій : матеріали круглого столу (Київ, 15 листопада 2022 р.). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/Zbirnyk_za_materialamy_kr.stolu-2023.pdf (дата звернення: 23.09.2023).
6. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи : аналітична доповідь. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/kultu_dypl-26841.pdf.
7. Шведа Ю. Р. Теорія політичних партій і партійних систем. URL: <http://politzone.in.ua/index.php?id=236> (дата звернення: 23.09.2023).
8. Butsenko O. Ukraine. Historical perspective: cultural policies and instruments. *Compedium: Cultural policies and trends in Europe*. URL: <http://www.culturalpolicies.net/web/ukraine.php>.